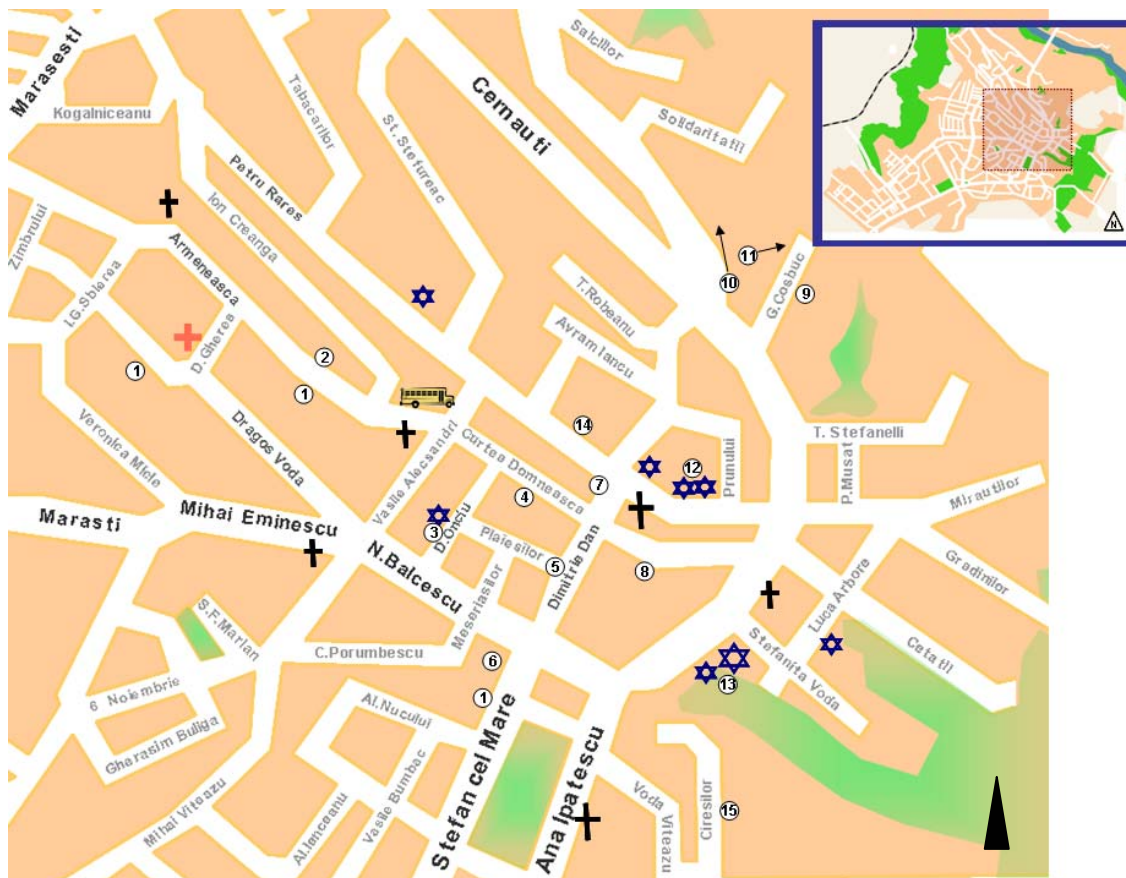


תיעוד עירוני של הקהילה היהודית בסוצ'אבה

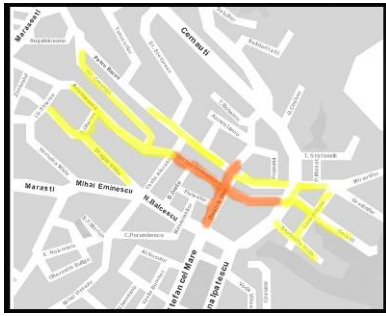
לפינו מפת מרכז העיר סוצ'בה בה היה ריכוז התיישבות יהודית. מפה זו מעודכנת למצב הקיים בעיר בזמן התיעוד באוגוסט 2007. במפה ממוקמים המוקדים היהודים המרכזיים שברובם כבר אינם. יש לציין כי האתרים מוקמו על מפת העיר כיום למרות שמפת הרחובות של סוצ'אבה השתנתה עם השנים.



1. מבני מגורים יהודיים- קיימים היום
2. כיום משמש כבית הקהילה היהודית. בעבר היה בית מגורים (8 Armenesca).
3. בית הכנסת חברת ג"ח- בית הכנסת היחיד ששרד (7 Str. Dimitrie Onciul)
4. רחוב בתי עסק יהודים בעבר. במקור נקרא 'קארל מקס' וכיום 'קורטה דומנסקה'. בפינה יש חנות של קודאק, בעבר היה שם נגר (Curtea Domneasca)
5. רחוב דימטרי דאן- רחוב עסקים ראשי יהודי בעבר ומרכז העיר והמגורים (Dimitrie Dan). מרכז של העיר היה מהשוק של היום ועד סוף הרחוב.
6. בעבר, חנות-כלבו גדולה ובתי קפה בבעלות יהודית, כיום מרכז תרבות של העיר.
7. במקום זה היה בית ספר התיכון היהודי ולאחר מכן בית הקהילה הישן. המבנה המקורי אינו קיים היום ובמקומו נבנו מבנה רב קומות ובית מרקחת
8. גן הילדים היהודי. כיום בית ספר לאומנות (Curtea Domneasca)
9. המקווה היה ממוקם מאחורי מבנה המגורים אך אינו קיים עוד (14 G.Cosbuc)
10. תצפית על העיירה איצקני, השוכנת על שפת הנחל סוצ'בה, ובו גרה גם אוכלוסייה יהודית.
11. תצפית על העיירה בורדוז'ני, גם בה התנהלו חיים יהודיים.
12. שלושה בתי כנסת, כיום בתי מגורים.
13. בית הכנסת הגדול "טמפל" ולצידו בית כנסת קטן נוסף. כיום יש אתר בנייה של בניין רב קומות (ליד מקדונלד). הרחובות השתנו מאז.
14. אזור בו התרכזו תנועות הנוער, כיום שוק עירוני (יש שטח נוסף בשוק חנות דגים, גם כן שטח יהודי)
15. בית הקברות הישן (בית הקברות החדש נמצא מחוץ למפה זו)

הרחוב היהודי

האוכלוסייה היהודית התרכזה בתחום מסוים בעיר, אומנם לא היו גבולות מוגדרים ויהודים גם גרו בחלקים שונים בעיר אך ניתן להבחין כי היה קיים 'אזור יהודי'. הרחובות היהודים היו כדוגמת הרחובות דימיטרי דן (Dimitrie Dan) - רחוב מסחרי, וקרל מקס (Carrel) Max שנקרא כיום Curtea Domneasca, פטרו ראש (Rares) כרחוב מגורים ועוד.



חום=מסחר, צהוב=מגורים

יש לציין שהשימושים הם מעורבים אך הדגש הוא על התפקוד הדומיננטי

הקהילה היהודית אמנם הייתה גדולה אך לא היוותה את רוב האוכלוסייה. למרות זאת מרכזיותה של קהילה זו באופיה ובתרומתה לעיר הייתה ניכרת וניתן לראות זאת היטב במפה. רחובות אלו שפעו במסחר יהודי והפכו לרחובות מרכזים בעיר, בעלי חשיבות לא רק ליהודים אלא לכלל הציבור החי בעיר.

למרות שחיו בעיר יהודים ונוצרים, רחובות אלו היו ידועים לכל כרחובות יהודים ואף נקראו בפי המקומיים כ"רחוב היהודי". כיום רחובות אילו שינו פניהם, אך עדיין מרכז העיר סובב אותם והם מהווים את מרכז התרבות והמסחר העירוני.

מסחר ועסקים יהודים

כפי שהוזכר, בסוצ'בה היו מספר גדול של סוחרים ורק בעלי מלאכה מעטים. הרבה אנשים היו בעלי השכלה. האוכלוסייה היהודית הייתה מאוד פעילה והיה לה תפקיד חשוב בחיים הציבוריים- היא הייתה המוקד של עיירות, חלקן יהודיות, נוספות באזור. בין היהודים בעיר היו רופאים, וטרינר, סוחרים, כלכלנים, מהנדסים, חשבים, שוחט, נגר ועוד. בימי שבת כל המסחר הופסק ורוב החנויות היו סגורות, וזאת אף כי לא היה קיים שום חוק עזר בנדון.

בתמונות מופיע הרחוב היהודי- דימיטרי דן (**מספר 5 במפה**), רחוב מסחרי שהתאפיין בעסקים / חנויות במפלס הרחוב ובקומה השנייה מגורים. כמותו היו מספר רחובות נוספים אשר התאפיינו במספר רב של יהודים בעלי עסקים. תמונות של אז והיום:



הרחוב כיום DIMITRIE DAN: מדרחוב ובו חנויות ובנקים-2007



רחוב מסחרי ראשי: התאפיין במספר רב של יהודים בעלי בתי עסק. מהמאה ה-19

מגורים

רחוב 'ארמאנסקה' הוא דוגמה לרחוב שהיה מאוכלס ברובו הגדול במשפחות יהודיות, וכמעט לא השתנה מתחילת המאה ה-20.

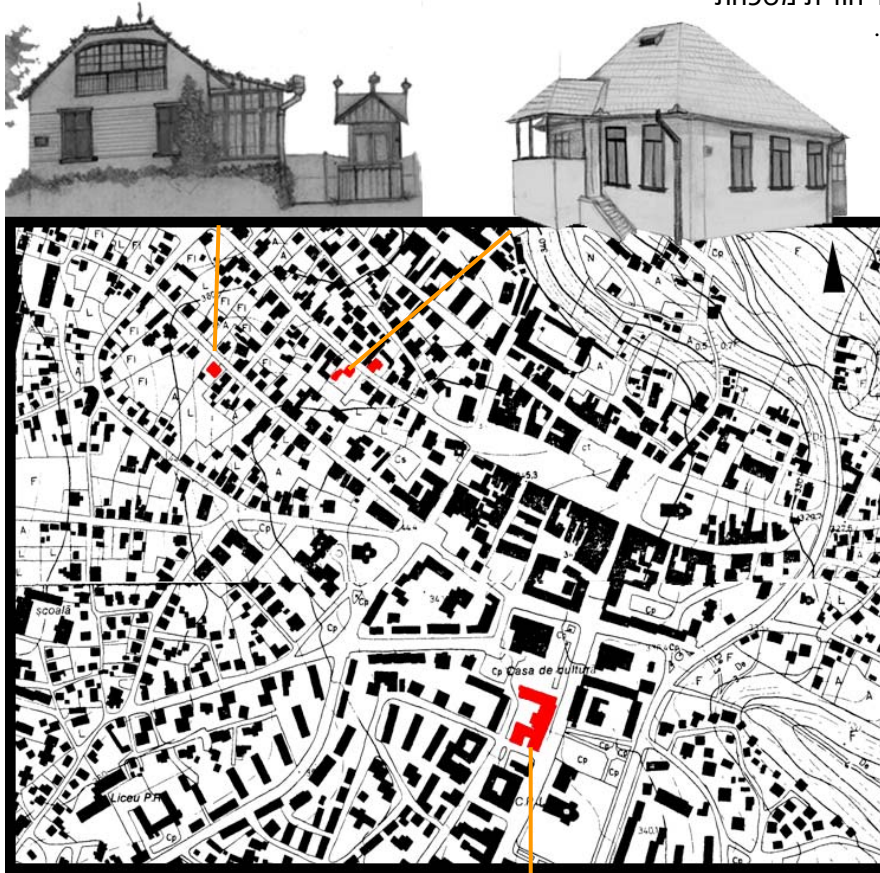
במהלך העבודה בעיר פגשנו חלק מהיהודים המתגוררים שם ובראיונות שביצענו גילינו מידע לגבי משפחות יהודיות שגרו או גרות עדיין ברחוב זה וברחובות נוספים. נמצאו 4 מבנים (**מספר 1 במפה**) שאחד מהם הוא בית הקהילה החדש (עליו יפורט בסעיף הבא):



רחוב Armeneasca astazi

Dragos Voda 23

המבנה אומנם לא מאוכלס במשפחה יהודית כיום, אך בעבר הוא היה שייך למשפחה (שעלתה לארץ) של אחת מבנות המשלחת.



Armenesca 9

בעבר כל האיזור היה בבעלות יהודית. כיום רק מבנה אחד מאוכלס במשפחה יהודית משפחת סלמנוביץ.

Stefan cel Mare



מוסדות ציבור יהודים

התרבות שהביאו עימם היהודים מאזורים אחרים באירופה השפיעה מאוד על חיי העיר ועל האזור כולו. היהודים ביססו חיי קהילה במקום חדש. מעמדה של העיר במחוז היה מרכזי, ולעייירות בסביבה (בורדוז'ני, איצקני, הטנא – דרמנשטי, בלצ'אנה, קומנשטי) היא הייתה משמשת כמרכז לפעילות חברתית, דתית ומסחרית.



• בית הספר היהודי

בעיר סוצ'בה היו כמה וכמה בתי ספר יהודים אך הידוע מכולם היה התיכון שהיה ממוקם ברחוב פטרו רארש- Petru Rares (מספר 7 במפה) בית הספר היה מוכר ע"י השלטונות ושפת הלימוד הייתה רומנית על פי החוק משנת 1925. המורים היו ברובם יהודים. בית ספר זה שילב חינוך יהודי אך גם חינוך רגיל ותרם רבות לקהילה. הוא נסגר ב- 1950 עקב רפורמות קומוניסטיות. מבנה בית הספר שימש כמבנה הקהילה לאחר מכן.



- בית הקהילה הישן** היה בעצם בית מאחורי מבנה בית הספר (מבנה בעל שתי הקומות) אך כאשר בית הספר נסגר, בית הקהילה עבר למבנה של בית הספר ושם הוא פעל עד שנת 1984 אז המרכז נהרס עקב פיתוח נרחב של העיר ודריסה חזקה של הגורם הקומוניסטי. כאשר הבניין נהרס, בית הקהילה עבר למשכנו החדש אשר בוא הוא קיים עד היום ברחוב 'ארמנסקה' 8.



המצב כיום- מבנים רבי קומות. תצלום אוגוסט 2007



תיכון יהודי: תצלום משנת 1945 המבנה נהרס בשנות ה-80

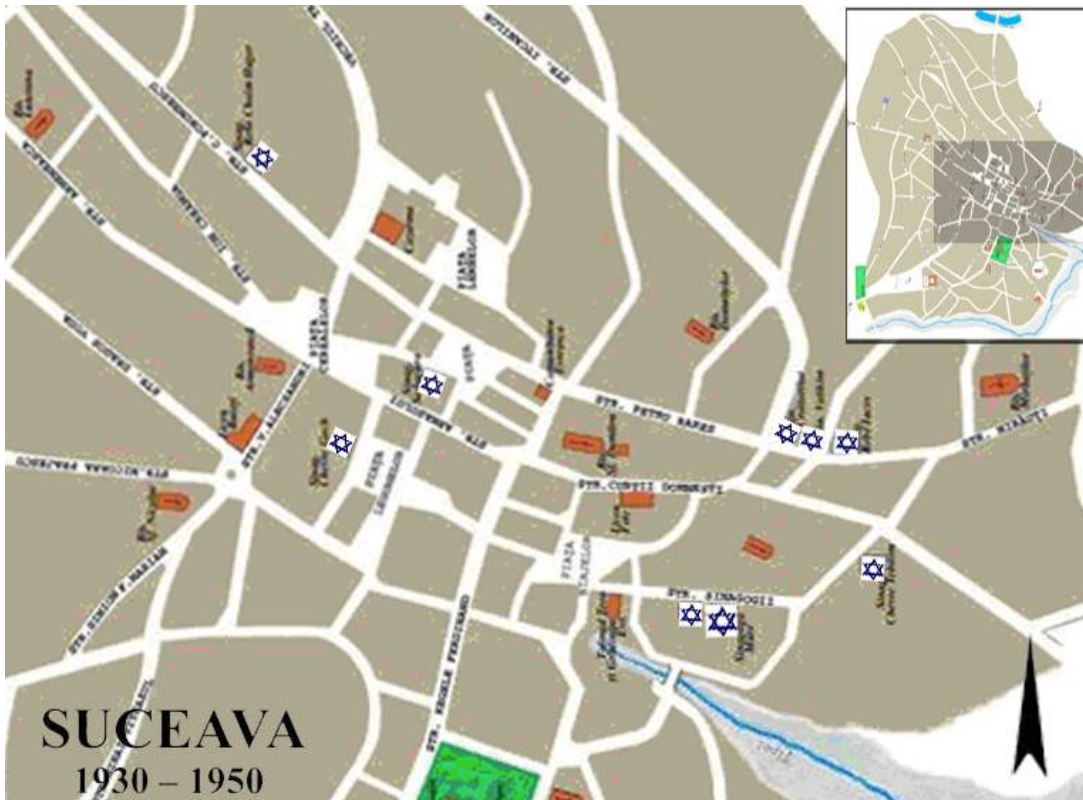


- בית הקהילה הנוכחי (מספר 2 במפה)** מבנה יהודי ישן המוערך כבן 150 שנה. המבנה שייך למשפחה יהודית אשר היגרה לצרפת (לא ידוע התאריך). מסביב למבנה ישנה חצר המוקפת בניינים וכולם היו מבנים בבעלות יהודית. כיום ראש הקהילה המצומצמת יושב במבנה זה וממנו מנוהלות פעילויות ונחגגים החגים במשותף.



- בית המרחץ (מספר 9 במפה)** היחיד במשך שנים רבות (שכלל מקווה) היה של הקהילה. היה ממוקם מאחורי מבנה זה. ידוע על מקווה נוסף שהיה ממוקם במבנה קטן מאחורי בית הכנסת ג"ח, המבנה קיים עד היום אך אינו מתפקד עוד.

- **הגן היהודי (מספר 8 במפה)** היה ממוקם באזור בית העלמין הישן ונוהל על ידי גב' איזולס ואטל קרפ-שפירא. כיום יש במקום בית ספר לאומנות בעל רעפים אדומים.
- **תנועת נוער ציוניות** כמו בית"ר, הנוער הציוני ו"השומר הצעיר" פעלו עד שנות ה-50 של המאה ה-20. הקן של בית"ר היה ברחוב פטרו רארש איפה שהשוק כיום (**מספר 14 במפה**). את תנועת 'השומר הצעיר' אפיינו מפגשים בכל ערב, במיוחד בגילאי הילדים הצעירים. הם היו שרים ורוקדים, והיו מגיעים אליהם שליחים מישראל כדי לשכנעם לעלות לארץ. בתנועה היו כ-20 חניכים.
- **בתי הכנסת**
הקהילה היהודית בסוצ'אבה מנתה בשיאה 8000 יהודים ובעיר היו כ-10 בתי כנסת שהתקיימו בהם מניינים בוקר וערב.
בתי הכנסת היו מחולקים לפי חסידיות 'ווישניז' או 'סדגורה', או לפי אגודות מקצועיות למשל בית הכנסת של החייטים.



10 בתי הכנסת המפוזרים באזור היהודי. מפת הרחובות השתנתה כך שאם בית-הכנסת הגדול היה קיים היום, מיקומו היה ליד ציר תנועה ראשי (B-Dul Ana Lpatescu).

שם בית הכנסת	תאריך בנייה	נוסד ע"י	הערות
1	בית הכנסת הגדול "טמפל"	תחילת המאה ה-19	אבן הפינה הונחה ע"י הרב חיים טירר בצ'רנוביץ
2	"חברת תהילים"	משה מריאן	
3	"החייטים"	אייזיק רוטקופף	
4	"וויז'ניצר קלאוס"	מרדכי טננהאוס	
5	חצר ה"סדגורה"	מרדכי לייב שפראן וולף סיגל ויונאס שמלבאך	הם גם תרמו את הקרקע
6	חברה ג"ח	1870	

נוסף לבתי כנסת אלו היו גם בית המדרש הגדול (נוסד ב- 1860), בית כנסת "הוותיקים" וכן בתי הכנסת של הרבנים הגר ומוסקוביץ.

העיר סוצ'בה התברכה ברבנים גאונים שנולדו בעיר או כיהנו בה והטביעו את חותמם לא רק על העיר אלא על קהילות יהודיות רבות ברחבי העולם. לשניים מהם, הרבי יעקב מוסקוביץ' ורבי חיים הגר, היו בתי כנסת משלהם. עד לגירוש היהודים באוקטובר 1941, כל בתי הכנסת שבעיר היו מלאים עד אפס מקום בחגים פסח, שבועות, ראש השנה, יום כיפור וסוכות.



בערב יום כיפור נאספו בבתי הכנסת תרומות לעניים, לקרן הקיימת, לקרן תל-חי ועוד. בתום תפילת נעילה הרבה משפחות מיהרו לתקוע יתד ראשונה לקראת חג הסוכות, לקיום הפסוק "ילכו מחיל לחיל". בחג הסוכות היה בדרך כלל בכל בית כנסת לפחות אתרוג אחד שהגיע מארץ ישראל, ובשמחת תורה בזמן ההקפות, הילדים הצטרפו לתהלוכת ההקפות כשהם נושאים דגלונים מיוחדים, והקהל יצא בשירה ובריקודים עם ספרי תורה.



חגיגות פורים עם כל הקהילה



הדלקת נר ראשון של חנוכה בבית הכנסת.

המצב כיום

מספר היהודים בעיר ירד לכ- 70 אנשים ונותר מבנה בית כנסת אחד ששרד ונותר לקהילה - בית הכנסת חברת ג"ח - גמילות חסידים (מספר 3 במפה). בית הכנסת כבר אינו משמש כבית תפילה אך הוא עודנו פעיל בשבתות וחגים.

מדוע דווקא הוא נשאר עומד על תילו? אחת ההשערות היא העובדה הפרוזאית שמיקומו לא הפריע לתוכנית הבינוי של העידן הקומוניסטי באיזור. בנוסף ללחץ שהפעילה הקהילה להשאירו לאוכלוסיה המדולדלת שרובה עזב ועלה לישראל בסוף שנות ה- 70. כל יתר בתי הכנסת נהרסו ע"י השלטונות הקומוניסטיים.



בית-הכנסת חברת ג"ח כיום
(צלמת: נעמה פארן. אוגוסט 2007)

חברי צוות התיעוד: ארז וייס, יעל שני, מריס רוטמן, דינאי אורנשטיין ונעמה וידמן.